

ZAVIČAJ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 55
Godina XXVIII
Maj, 2023.
[str. 153-162]

© Monos 2023

Zapis o naselju Seljanuša, odrastanju u njoj i mojoj porodici

Avdo Sarajlić

REDAKCIJSKA NAPOMENA:

Rukopis kojeg objavljujemo u ovom broju "Gračaničkog glasnika" napisao je Abdulah Avdo Sarajlić iz Gračanice. Napisao ga je i poslao na adresu naše Redakcije – na nagovor prijatelja, kao ističe u popratnom pismu, uvjeren da će barem nešto od napisanog biti zanimljivo da se iskoristi, priredi i objavi. Činjenica da se jedan naš sugrađanin u starijoj životnoj dobi odlučio da zapiše sjećanja na period svog odrastanja, svoju porodicu i familiju bila je već sama po sebi interesantna, a još više Avdina želja da se nešto kaže i o Seljanuši, gračaničkom prigradskom naselju u kome je proveo dio svog djetinjstva, a o kome do sada nije zapisano ni slova. Imali smo namjeru s Avdom ovaj rukopis još i proširiti, doraditi, pribilježiti još neke detalje, ali... U vrijeme kad smo otpočinjali pripreme za ovaj broj "Glasnika", saznali smo da je Avdo Sarajlić preselio na Ahiret, 13. marta 2023. godine.

Ipak, cijeneći da je rukopis višestruko interesantan, odlučili smo ga prirediti i objaviti. Najprije, to je svjedočanstvo o jednome ogranku Sarajlića, jedne stare i brojne gračaničke familije, te će sigurno poslužiti za neka budućih istraživanja njenog rodoslovlja. Dalje, rukopis je i sjećanje na nekadašnje naselje Seljanuša i njegove stare stanovnike, prve kuće itd. Naposljetku, to je i memoarski zapis jednog predstavnika generacije koja je stasavala u vremenu socijalizma, kao specifičnom historijskom razdoblju koje čini dio naše historije, ma kako ga ko doživljavao i promatrao.

Priređujući rukopis, izvršili smo samo najnužnije lektorsko-redaktorske intervencije, a na par mjesta i neznatna skraćivanja. Sve popratne napomene i pojašnjenja u fusnotama je dao član naše redakcije, mr. sc. Rusmir Djedović.

Dugo mi je trebalo vremena da ponešto napišem o tom izuzetnom naselju, naselju mog djetinstva, o životu mojih roditelja, braće i sestara.

Ipak mislim da nije kasno – mada sam u 86. godini života i dok me još uvijek pamćenje dobro služi, odlučio sam da napišem ponešto o tom mjestu i mojoj porodici, prosto da nešto otrgnem od zaborava.

Znam da ću mnogo toga propustiti, ali ću se potruditi da napišem ono što mislim i smatram da je najvažnije, da napišem nešto za uspomenu i sjećanje.

Moje pisanje i izlaganje podijelit ću u tri dijela i to: prvi dio, o samom naselju, lokacija istog, prvi stanovnici naselja, brojnost kuća i stanovništva kao i porodice u istom naselju; drugi dio, o doseljenu naših roditelja u naselje, životu u istom, kao i događajima koji su se dešavali u tom dužem periodu, njihovom preseljenu nazad u Gračanicu, posebno kada su ženska djeca, to jest moje sestre stasale za školu; treći, završni dio, izgled i ocjena današnjeg naselja i stanovništva poslije 70 i više godina.

Samo naselje Seljanuša, nalazi se na oko 5 km od centra Grada Gračаницe sa istočne strane, cestom u pravcu prema naseljima – selima Gornja Orahovica i Gornja Lohinja.

¹ Naziv i ime naselja Seljanuša potiče vjerovatno iz davne prošlosti, što iz samog imena proizilazi: “Seljanuša” nije ni selo ni grad, nego baš – ono što treba.² “Vazдушna banja”, zbog prečistog zraka – vazduha kao i zdrave i pitke vode, te same prirode, sa dosta sunca, blage zime i još ljepšeg ljeta,³ kao i nepreglednih šuma u okolini – a nedaleko puca pogled, preko rijeke Spreče prema planini Ozren...

Do doseljenu naših roditelja sa porodicom, sa svoja tri sina, u Seljanuši je bilo samo šest kuća – sa našom, koja je izgrađena 1938. ili 1939. godine.

Prva kuća koja je napravljena u Seljanuši je kuća Gračanlije Hivzage, trgovca u tom mjestu i šire.⁴ Njegova porodica je bila bogata u to vrijeme, 1930-ih godina prošlog vijeka. Bila je to velika kuća na imanju koje je dosegalo oko 30 dunuma ili oko tri hektara, plus šumski dio. Znatno kasnije, u Hivzaginu kuću uselila se porodica Dedić, čiji su članovi koji su radili na tom imanju, obrađivali

1 Navedena cesta je, ustvari, stari put iz Gračаницe prema Gornjoj Orahovici i dalje, u dolinu Tinje, te grebenom Ratiša prema Tuzli; o tom putu opširnije: E. Šaković, M. Matolić, E. Kovačević, “Tragom starog karavanskog puta od Gračаницe do Tuzle”, *Gračanički glasnik*, br. 40/20, novembar, 2015., 81 – 119

2 Kao naziv za ovo naselje i predio čuje se i *Soljanuša*, što je vjerovatno i izvorni oblik, izveden od riječi *sol*, *sol*. Ispod Soljanuše je Banjski potok, što upućuje na mineralne izvore, koji su se možda starinom koristili za napajanje i soljenje stoke, ili su, pak, na području Soljanuše bila solila za stoku. U najstarijim gruntnim knjigama s kraja 19. stoljeća više zemljišta se naziva *Solanuša*, zatim i *Salanuša*, *Selanuša*, *Banja*... I glavni izvor u središtu ovog područja na najstarijoj karti upisan je kao *Selanuša*. Tada na ovom području nema kuća, ali su vlasnici tih zemljišta bili iz Gračаницe, prije svega, iz najbližih mahala – Potok i Stubo. Pod nazivom *Soljanuša* ovaj dio grada je označen i na detaljnom planu grada i ulica autora R. Djedovića (1996.).

Na širem području oko Soljanuše ima dosta starina. Mnoge su vezane za područje Hurijskog, gdje se nalazi više starih mezarja. Jedno je iz najranijeg osmanskog perioda. Riječ je o lokalitetu Šehiti, kulturnome mjestu, gdje se danas nalazi jedan arhaični, monumentalni nišan, te više fragmenata. Prema narodnom predanju, tu je nekada bilo veće greblje, a ono je zaista i ucrtano još na austrougarskoj karti iz 1886. godine. Drugo mezarje se zove Džamišće, gdje je, prema predanju, nekada bila džamija koja je sva propala u zemlju. Prije Soljanuše, gledano od strane Gračаницe, prostire se zemljište Bakići, a od današnjeg naselja Soljanuša dijeli ga stari put zvan Kaldrmica.

3 Ovo područje se nalazi na nadmorskoj visini između 280 i 300 m. Sjeverno do Soljanuše je brdo Danička ravan (Daništa), visine od 390 m, sjeverozapadno je šuma Zmajevac (s istoimenim izvorom i potocićem koji utiče u Tunjevačku rijeku), a južno su, niže, doline više potoka koji teku ka Sprečkom polju (Vrela, Banjski potok...)

4 Radi se o Hivzagi Hivziefendiću (1897.-1972.) dugogodišnjem gradonačelniku Gračаницe. Više o njemu: O. Hamzić, R. Djedović, E. Šaković, O. Puškar, *Svi naši načelnici: čelni ljudi lokalne vlasti u Gračаницi (1868.-1908.)*, Gračаницa, Bosanski kulturni centar, 2008, str. 43-46; O. Hamzić, *Gračаницa i okolina u periodu između dva svjetska rata (pravno-politički i društveno-ekonomski razvoj)*, Monos, Gračаницa – Avicena, Sarajevo, 2015., str. 359-360.

zemlju, a vremenom su je i otkupili za svoje potrebe.⁵

Druga kuća koja je takođe napravljena ranije, pripadala je Dedić Mustafi, bratu Dedić Osmana. Mi djeca nismo voljeli tog čovjeka, jer je bio jako ljut, osoran, a žena mu je bila blage naravi. Kao dječak od 5-6 godina bio sam zaljubljen u njihovu kćerku Hanku.

Treća kuća, iznad ceste prema zapadu je bila kuća Uzejra Halilovića i žene mu Uzejrovice, kako smo je svi zvali, kasnije će ta žena biti babica, odnosno bika mojoj sestri Rešidi.⁶

Četvrta kuća je bila Omera Bise i njegove žene, koja je vjerovatno bila iz Mustajbašića.⁷

Peta kuća je na početku Seljanuše, i to Čajić Hazima; njegova žena je naša rodica sa Ritašića, Puračuša.

Na skoro krajnjem dijelu Seljanuše nalazila se i šesta kuća, koja je bila naša – naših roditelja, Sarajlić Mustafe i Emine, o kojoj ću kasnije nešto više kazati i napisati.

Po saznanju, prva manja kuća je napravljena na Griču (mahala Mejdan)⁸, iznad sadašnje koju je vjetar oborio. Druga kuća je ubrzo napravljena bliže cesti, bila je daleko veća i stabilnija, u njoj su nešto kasnije rođene naše sestre Ešefa, Rešida i Hatidža u razmaku od dvije do tri godine.

Još ranije u djedovoj velikoj kući u Gračanići naši roditelji su imali troje djece i to Muharema, Safeta i Avdu.⁹ Znatno kasnije, u kući u Potok Mahali, naša mati rodila je još dvoje djece i to Fadila i Muhameda, mašalah, ukupno 8 djece.

Sam život u Seljanuši (kako je ja nazvao – “vazdušna banja”), naselju od samo 6 kuća sa oko 30 stanovnika muškog i ženskog spola, bio je dosta dobar i uspješan. Saradnja, razumijevanje i pomaganje između komšija bila je velika i za svaku pohvalu i to godinama. Živjeli smo i radili baš kao jedna porodica. Sve je tako bilo do sredine Drugog svjetskog rata i ratnih dešavanja, 1943. godine. Dobro se sjećam, bilo je i gladi i svakog drugog neimanja, ali naši roditelji su bili pravi heroji da nahrane brojnu porodicu. Uvijek smo imali dobru kravu i ponešto koza, kokošiju, kao i zečeva, koje smo mi kao djeca jako voljeli i hranili.

U toku Drugog svjetskog rata, u periodu od 1941. do 1945. godine, naročito pri kraju rata, naša kuća i okolna naselja bila su boravište partizanskih jedinica, pa i ranjenika, koji su boravili u donjem dijelu kuće. Naša mati je bila jako hrabra žena i često vodič partizanima tokom njihovih operacija oko Gračanice, sve do njenog oslobođenja, 1945. godine. Naši roditelji i starija djeca su pomagali, svako prema svojim mogućnostima da što prije dođe do oslobođenja što se i desilo, nakon oslobođenja Gračanice i cijele naše zemlje Jugoslavije, došlo je do mira u skoro cijelom svijetu.

Zajedno sa svojom braćom pohađao sam osnovnu školu skoro svaki dan, a naš otac je često izlazio pred nas kada bi se vraćali iz škole, iz druge smjene, jer nas je bilo strah – budući da smo zapažali tragove od vukova kao i drugih opasnih životinja.

5 Dedići su, po nekim naznakama, u Soljanušu došli iz Škahovice, odmah iza Prvog svjetskog rata. Inače, dio Hivzaginog imanja je naslijedio njegov sin Šekib, koji je bio ljekar u Tuzli i na Soljanuši imao vikendicu.

6 Halilovići su došli iz Džakula, oko Prvog svjetskog rata. U Soljanuši se nastanio Uzejr Halilović, a tu su mu se 20-tih i 30-ih godina XX. vijeka izrodila djeca.

7 Koliko znamo, familija Bise se nigdje ne spominje na širem području Gračanice. Zasigurno znamo da je poslije Prvog svjetskog rata u Tuzli živio Adem Bise, okružni školski nadzornik koji je u to vrijeme učestvovao u političkom životu Tuzle i okoline. Moguće da je neko iz te tuzlanske familije oženio neku Mustajbašićku, s kojom je živio u toj mahali.

8 Kameniti brežuljak u središtu ovog područja.

9 Ova kuća Sarajlića se nalazila gračaničkoj mahali Mejdan, otprilike iza Stare pošte.

Izgradnja naše zemlje Jugoslavije nakon rata bila je velika, gradile su se fabrike, ceste i pruge. Život u oslobođenoj zemlji od fašista, Njemaca, kao i drugih izdajnika ustaša i četnika počeo je da se vraća u normalno stanje. Naš otac počeo je da radi u državnoj službi, na željeznici a mati je bila kod kuće i pazila djecu. Starija su joj djeca pomagala oko kućnih poslova i poljoprivrede.

Jedan događaj posebno mi se urezao u sjećanje, a bilo ih je više... Bilo je to ovako, dobro se sjećam: naša dragi mati Emina, kada je rodila četvrto dijete, curicu Ešefu, 1941. godine, nakon rođenja tri sina dobila je kćerku i tada sam vidio u njenim očima da je bila najsretnija žena na svijetu. Ja sam bio svjedok tog dragog događaja. Sjećam se da mi je mahnula rukom da zovnem babu, da joj pomogne oko porođaja. Isto tako, desilo se i kad je rađala našu sestru Rešidu, mama mi je rekla "leti" (trči) do tete Uzejrovce, da mi pomogne pri porođaju... To se ne zaboravlja i često mi dođe na pamet. Šesto dijete koje je naša majka rodila u Seljanuši je curica (nisam bio svjedok tog događaja) i nazvaše je Hatidža, prelijepa djevojčica i prelijepo ime.

Svi smo znali ko su naši roditelji, a ja želim da nešto detaljnije napišem o našim roditeljima. Bili su veliki vjernici i potiču iz islamskih porodica, oba naša djeda su bili hodže,¹⁰ a djed Rašid Sarajlić je bio hafiz.¹¹

Otac Mustafa¹² je bio naočit momak i vjerovatno bi se oženio iz Gračanice, ali sudbina je na našu sreću htjela da bude drugačije. Naša tetka po ocu, Hanifa, bila je udata za jednog advokata u Doboju i proćulo se da ima jedna lijepa cura (naša buduća mati), koja lijepo govori i piše arapski, i da je iz do-

bre vjerske porodice Đulbića. Kad je tetka to ispričala svom ocu, a našem djedu Rašidu hafizu, odmah je pozvao sina Mustafu i saopštio mu: "Kako znaš, dođi do te djevojke" – i tako je i bilo. Ubrzo je ta Đulbićka postala snaha Sarajlića, bilo je to 1928. godine, a nedugo zatim bilo je i novine (prinove) u mladoj porodici, rodio se sin i to "prvo pa muško", na čast i veselje roditelja, i dobi ime Muharem, po arapskom mjesecu.

Ja kao dijete, bio sam jako nestašan, ali isto tako vrijedan i poslušan, pa me zbog toga otac nikad nije "zašovao", a kamoli išibao, ali mati naravno jeste, sjećam se da je ponekad upotrijebila prut ili šaku, vjerovatno s razlogom. I neka je, halal joj bilo i zaslužio sam tako. Ipak, imao sam u životu dosta uzora, a najveći mi je bio naš otac i mati, a vjerujem i braći i sestrama.

Naš otac kad je bio momak, i kad je dobio zadatak od svog oca Rašida hafiza da ode kod te lijepe i pametne cure po imenu Emina iz naselja Svjetlića kod Doboja, vjerujem da je kao momak bio naročito lijep i atletski građen, pravi Sarajlija Gračanlija Često sam ga kasnije pitao kako si došao do naše mame, a on bi odgovorio to pitaj majku, ona bolje zna i bolje će ti ispričati, tako je i bilo. A ja znam, to mi moji osjećaji kažu da kad je Gračanlija prvi put ugledao Svjetličanku da mu je srce jače zaigralo od radosti i ushićenja.

Sjećam se naše majke kad je bila mlada, vitka stasa i rumenog lica, duge crne kose, ma poželio bi je svaki momak, ali naš otac je imao tu sreću i zadovoljstvo da je ima, a Boga mi i ona njega, na našu sreću i zadovoljstvo.

Naši roditelji su se jako poštovali i voljeli kroz cijeli njihov život u braku. Naravno, bilo

10 Prema nekim izjavama, otac Avdine majke Emine je hafiz Hasan Đulbić – dakle, oba djeda su bila hafizi. U matičnoj knjizi stoji da je Emina rođena 1904. godine u Svjetlići.

11 Hafiz Rašid Sarajlić, sin Hadži Avde, prema matičnim knjigama je rođen 1870. godine. Prema sjećanjima, umro je 1943. godine, u dobi od 82 godine, pa bi trebalo da je rođen, ustvari 1861. godine. Brat hafiza Rašida Sarajlića, Atif, bio je također hafiz. Hafiz Rašid Sarajlić je bio dugogodišnji imam Potok džamije u Gračanici. Sarajlići su, inače, bili stara gračanička familija. Porodična predaja govori da su doselili iz Sarajeva pa odatle i prezime.

12 Prema matičnim knjigama, Mustafa Sarajlić, rođen 1901. godine u Gračanici, prije Drugog svjetskog rata je sa ženom Eminom živio u mahali Ahmet-paša, na kućnom broju 27 (iz 1931.), odnosno 100 (iz 1910. godine).

je tu ponekad i nesporednost, ali su ih uspješno prevazilazili. Išli su kroz život radeći i boreći se za sebe, a još više za brojnu porodicu, za nas djecu, tako da nikad nismo bili gladni ni žedni, a bilo je svakojakih teškoća, u nedostatku odjeće i obuće, ali se sve to uspješno prevazilazilo. U sjećanju mi je jedan za mene važan događaj. Kada je otac radio na željeznici, imao je dobru platu, sjećam se, kupio je u Tuzli kangar štofa za sebe i svoja tri sina i šnajderi Salihefendići su skrojili i sašili naša odijela. Tada smo otišli u džamiju, mislim da je bio Bajram, a naš otac je tada bio najsretniji čovjek na svijetu. Mislim da je to bilo 1947. godine. O našim roditeljima i njihovom životu mogao bih pisati do iznemoglosti, toliko je bilo tih događaja, uglavnom lijepih, ali i teških koje su sa uspjehom prevazilazili.

Želim da kroz ovo sjećanje ponešto napišem i o svojoj braći i sestrama jer to oni zaslužu-

ju.¹³ Kako sam ranije istakao, mi braća smo rođeni u Gračanici u djedovoj velikoj kući i dio odrastanja je bio u čaršiji, radeći i igrajući se sa rođacima. Naš život se znatno izmijenio kada smo doselili u naselje Seljanuša. S obzirom da je naš brat Muharem bio stariji 6 godina od nas dvojice, Safeta i mene, Avde, on je znatno više pomagao roditeljima jer je bio jači i odrasliji. Sjećam se dobro da je kao omladinac otišao na izgradnju pruge Brčko – Banovići, gdje smo mu roditelji i ja išli u posjetu. Bilo je to nezaboravno, to je bilo 1946.

Mustafa Sarajlić sa ženom i djecom za Bajram 1952.

ili 1947. godine, odmah po oslobođenju Jugoslavije od fašizma.

Kada smo preselili u Gračanicu, brat je otišao na izučavanje bravarskog zanata, zatim je slijedila i vojska. U međuvremenu se i oženio našom lijepom snahom Rabijom iz Smoluce kod Lukavca, a nedugo nakon toga su se i preselili u Lukavac jer su dobili posao u Fabrici sode. U Lukavcu su napravili kuću i živjeli lijepim životom, izrodili i othranili četvero djece (Seada, Sead, Sajda i Melika), koji su sada oženjeni ljudi, a cure poudate

13 Mustafa Sarajlić je prema starim matičnim knjigama (važile do 1946. godine) u domaćinstvu imao: sina Muharema rođenog 1930., sina Safeta 1935., sina Abdulaha 1937., kćer Ešrefu 1941., kćer Rašidu 1943. i kćer Hatidžu 1946. godine. Prema nekim sjećanjima, kasnije je rođeno još djece, a Ešrefa se udala za Zaima Šutića i oko 1962. godine su odselili u Lukavac (od njih je i Maida Šutić mr. arheologije iz Lukavca).

koji žive svojim skladnim životima u ljubavi i sreći. Ali radost ne traje vječno, odmah nakon zadnjeg, nadam se i posljednjeg rata 1995 godine, naš brat Muharem je iznenada preminuo od udara, bilo je to bolno za sve nas.

Isto tako, naš brat Safet je završio bravarski zanat u Gračanici, preselio se u Lukavac, gdje je radio u Fabrici sode, u međuvremenu je napravio kuću, oženio Nuru sa kojom ima dva sina (Mirza, koji koji živi u Tuzli i Indir, koji živi u Austriji). Snaha Nura je preminula u Lukavcu, nešto kasnije i ukopana je u mezarju Smoluća.

Isto nešto želim da kažem o bratu Safetu. On je bio dvije godine stariji od mene pa smo bili nerazdvojni, zajedno smo izlazili na piće, prve izlaske, zagledali djevojke, baš kao prava braća. Nažalost svih nas, a posebno moju, naš brat je poginuo u saobraćajnoj nesreći kod Dervente. I sad moja suza klizne niz obraz kad se sjetim braće. Brat je sahranjen na porodičnom greblju Režići u Gračanici. Ja kada obilazim greblje naših roditelja, a to činim često, dok sam još pokretan, proučim fatihe svim našim umrlim, roditeljima, braći, zetovima, znanim i neznanim koji su preselili na Ahiret, rahmet im svima.

Moram se vratiti nešto unazad, kada su naši roditelji prodali kuću i dio imanja u Seljanuši i otišli u naselje Čiriš u Gračanici. Tu smo živjeli dvije godine, a nakon toga, otac je kupio kuću u naselju Potok Mahala, gdje i sad živi mlađi brat Muhamed, koji je tu napravio svoju kuću.

U Seljanuši je bio jako dobar i nezaboravan život, ali zbog sestara koje su stasale za školu preselili smo se u Gračanicu kako bi one mogle pohađati osnovnu školu, bilo je to oko 1948. godine. Mi braća išli smo u osnovnu školu, često sa djecom iz Lohinje, dobro smo se pazili i sarađivali, kao i sa ostalim odraslim stanovništvom srpske nacionalnosti.

Dosta stvari i puno događaja se izdešavalo dok smo živjeli u novonapravljenoj kući u

Potok Mahali, za koju me veže dosta uspomena, a vjerovatno i uspomena moje braće i sestara.

Naši roditelji živjeli su u ljubavi i sreći, prateći odrastanje svoje djece, vjerujem da su bili sretni i ponosni što nas imaju. Tu se rodilo još dvoje djece, Fadila i Muhamed.

Moram istaći da smo već tada primijetili da su nam roditelji obolili, otac je morao da ide na operaciju želuca u Zagreb i nakon operacije živio je više od 20 godina, radeći i brinući se o porodici.

Hoću da istaknem da svakoj sreći dođe kraj. Naša majka je dugo bila bila bolesna i borila se "sa slabim srcem", ali želja za životom je bila jača... Ipak, bolest srca je bila jača. Preselila je na Ahiret, 1970. godine. Majka je bila veliki borac, rodila je othranila nas osmero djece, rahmet joj duši. Poslije majčine smrti, otac se oženio starijom ženom iz Sokola. Jednom prilikom mi je rekao da je pogriješio. Nakon par godina, razbolio se od teške upale pluća. Jedan od uzroka bolesti bila je i njegova sklonost alkoholu. Od te bolesti je i umro, odnosno preseli na Ahiret, 1976. godine.

Sada hoću da ponešto napišem o sebi, ali više o mojoj supruzi Hajriji i našoj djeci. Ja sam po opredjeljenju socijal-demokrata, rano sam postao Titov pionir, zatim omladinac i na kraju komunista. Vršio sam razne funkcije, kao što su predsjednik sindikata u opštini, zatim sekretar Komiteta i član centralnog komiteta u Titovoj Jugoslaviji. Za te zasluge sam više puta nagrađivan i odlikovan. U firmi gdje sam radio dugo godina, isticao sam se kao majstor, pa sam zadnjih nekoliko godina radio kao poslovođa i referent odbrane i zaštite. Sa te funkcije sam otišao u penziju krajem ovog rata, 1995. godine.

O mojoj supruzi i djeci želim da napišem sljedeće: kao mlad momak, zagledao sam se u jednu mladu i lijepu djevojku po imenu Hajrija, iz ugledne porodice Fazlića, punca Husejna i punice Fatime. Moja sestra Rešida

je radila Etivaži, firmi za preradu i sušenje voća u Gračanici. Ta fabrika je otvorena nakon Drugog svjetskog rata i tu su radile većinom žene... Sestra mi je i preporučila da ima jedna djevojka, koja s njom radi i koja je baš kao rođena za mene. Ubrzo sam je upoznao, kasnije vjenčao i živjeli smo dugo u ljubavi i sreći, a sestra Rešida nam je bila vjenčana kuma. Sa svojom suprugom Hajrijom sam živio u našoj kući koju smo napravili u naselju Čiriš, gdje i sada živim. U našem životu smo izrodili i othranili troje djece, prvo pa muško Mirsad, zatim se rodila Indira, a nešto kasnije još jedna djevojčica Emina, po imenu naše majke. Naša djeca rasla su i školovala se u ljubavi i sreći sa roditeljima, sada su to odrasli ljudi, sin se oženio Azrom i imaju dva sina (Zlatan i Nedim), a kćerke kad su stasale za udaju, udale se za dobre ljude, Indira za Ahmeta i imaju dva sina (Adnan i Nešad), te Emina za Izeta i imaju dvoje djece (Faruk i Lejla). Sada su to odrasli i uspješni poslovni ljudi. Da naglasim da zetovi Ahemt i Izet potiču iz dobrih i cijenjenih familija.

Svakoj sreći vremenom dođe kraj, naime, sa svojom suprugom sam živio punih 57 godina, što se kaže u ljubavi i sreći. Moja i naša Hajrija je umrla, preselila na Ahiret u svojoj 77 godini života od srčanog udara. Nama, porodici ostaje samo da je po dobru spominjemo i da često mezarja obilazimo, sahranjena je na mezarju Režići. Evo sad, u decembru 2022. godine bit će punih 5 godina kako živim sam, to sestre i moja djeca najbolje znaju i oni su ožalošćeni kao i ja. Često kažem sebi i drugima, da mi nije mojih kćerki i zetova, moje Indire i Minke, mojih kao očiju i zvijezda sjajnih, tada bi prodao kuću i plac i otišao bi u dom za stare u Tuzli.

Sada želim da nešto napišem o bratu Muhamedu, ime je dobio po očevom bratu, a našem amidži Muhamedu,¹⁴ ali ono što je još

važnije i toga bi trebao biti svjestan, da nosi ime Muhamed po najznačajnijem Božijem Poslaniku, Muhamedu alejhiselam. Brat Muhamed je osmo dijete naših roditelja, koje se našlo kada je naša draga mati osjećala tegobu u tijelu i duši... Tada je naša sestra Ešefa već bila udata žena, pa je preuzela brigu o odgoju i odrastanju brata. Znam da joj nije bilo lahko, pored odgoja svoje djece, paziti i na mladeg brata. Kada je brat odrastao, radio je sa zetom Zajimom i vremenom je postao dobar majstor, limar. Znao je ponekad da i zaluta, ali se ubrzo vraćao na pravi put. Kada je stasao, nakon što je odslužio vojsku, oženio se mladom i lijepom ženom Minom, sa kojom je u ljubavi i životu izrodio troje djece (Safija, Safet i Mustafa). To su sad odrasli i uspješni ljudi. Brat živi na očevini u svojoj kući, na ognjištu naših roditelja, a supruga mu je preselila na ahiret, umrla je kad su djeca već bila odrasla.

E sad, došao je red da se nešto kaže i o našim sestrama i ženama uopšte. Žene su najbolje cvijeće u Božijoj zemaljskoj bašti. Šta bi svijet bio bez tih žena, majki, supruga i sestara, bio bi ništa i ne bi postojao život na čitavoj planeti.

Islamsko vjerovanje kaže, i to vjerske knjige dokazuju da majka koja rodi samo jedno žensko dijete da su joj dženetska vrata širom otvorena, što dokazuje da život bez žena ne bi imao nikakvog smisla, niti bi život bez žena bio moguć.

O ženama, a posebno o sestrama kazivati i pisati je veoma zahtjevno i ima bezbroj događaja iz njihovog života, koje ću ja kao brat i svjedok tih događaja samo ovdje spomenuti. Pamtim dobro, i ostalo mi je u sjećanju rođenje naših sestara, da je tada naša mati bila najsretnija žena na svijetu. Sjećam se i njenih pjesama kada je ljuljala djecu u bešici ili kolijevci. Pored mnogih, evo jede

¹⁴ Muhamed Sarajlić, najstariji sin hafiza Rašida, također se spominje kao hafiz. Rođen je 1888. godine. Imao je nekoliko braće.

Porodica Sarajlić pedesetih godina prošlog stoljeća

od tih pjesama: "Kad ja pođoh na Bembašu (Seljanušu) na vodu, da nalijem i da svome dragom lice umijem, da mi bude još ljepši, a i ja sa njim..." Isto tako, voljela je da pjeva ili uči ilahije ili odlomke iz Mevluda, kao što je ovaj: "Lailahe ilelah, Muhamedun Resululah, kad je majka Muhameda rodila, veliko je čudo vidjela, nur (svjetlo) od njega do nebesa odlijeće, Lailahe ilelah Muhamedun Resululah". Jedna od mojih sestara i unuka njena imaju dosta sličnosti sa našom majkom. Inače, svoj našoj djeci, posebno ženskoj, mati je usadila ljepotu i milost, naravno uz Božiju milost i davanje.

Pored troje muške djece, rođena je i sestra Ešefa, jedna od prvih djevojčica u porodici. Bila je prva polaznica domaćinske škole u Gračanici u kojoj je mnogo toga korisnog naučila. Pamtim dobro njene kolače koje je pravila, a i druga jela koja nam je pripremala. E, kad se zacurila, to je bila posebna priča. Rano se zaljubila u jednog mladog i lijepog majstora koji je radio sa našom starijom braćom u jednom metalnom preduzeću i tako prva ljubav zaborava nema, te se naša

sestra udade za Gračanliju Zajima Šutića, bilo je to mislim 1961. godine. U ljubavi i sreći kuću su napravili i djecu izrodili, tri sina i to Fuada, Senada i Asmir. To je bila sretna porodica sve dok se nije desila tragedija koja ih je pogodila kad im je umro sin Fuad. Samo Bog zna kako je teško bilo sestri, majci i koliko joj je bilo žao, isto tako, nešto ranije je otišao i naš zet i njen suprug Zajim, što kažu na bolji svijet, rahmet mu duši. Sestra Ešefa ostala je da tuguje i da se ponosi što je imala takvog sina, a i supruga. Sestra živi u Lukavcu sa svoja dva sina koji su joj uvijek pri ruci kada nešto zatreba.

I druga naša sestra Rašida rano se zaljubila u jednog mladog i lijepog momka, Ramu Bećirovića. Mada su sve moje sestre imale simpatije i u mjestu življenja, sudbina je htjela da odu za svojim suđenima (izabranicima) u druga mjesta življenja. Znam lijep su život živjeli u ljubavi i sreći, kuću napravili, dvoje djece izrodili i othranili, sina Bekira i kći Rabinu, kakvo lijepo ime. I moju sestru Rešidu zadesila je skoro ista sudbina kao i stariju sestru, umrla je njena jedinica

Rabina, kasnije i suprug Ramo, otišli su, kako se kaže, na bolji svijet. Moja sestra ostala je sa sinom Bekirom da tuguju, ali i da se raduju što su ih imali... Uz Božiju pomoć našle su snage, a one to najbolje znaju da prebrode sve te teškoće i da se vrate u koliko toliko normalan život. To može biti primjer mnogima.

Meni, ali i roditeljima, ocu i majci je bila želja da se bar jedna od kćerki i sestara uda u mjestu življenja, Gračanici, ali sve je bilo drugačije. Kada se Hatidža, naše mlado djevojčice zacurilo, naša gimnazijalka, koja je bila zaposlena u pošti, pojavio se jedan zgodan, mladi lijep momak iz Tuzle, po imenu Avdo Palavrić, za kojeg se, poslije kraćeg zabavljala udala. Ubrzo su napravili naprville kuću u Tuzli, dobili i othranili troje djece (Almir, Esmir i Asmir, koji su sada odrasli i uspješni ljudi). Lijep su život živjeli u ljubavi i sreći, sestra je radila u pošti sve do penzije, a zet Avdo kao vozač u transportnom preduzeću sve do penzionisanja. Nažalost, i naša sestra Hatidža, kao i sestrići doživjeli su veliku žalost, dosta rano umro im je otac... Bio je dobar čovjek, s kojim je naša sestra provela godine u ljubavi i sreći. Nama ostaje da sve umrle pamtimo kao dobre ljude, uzorne domaćine, supruge i očeve.

Sve tri sestre kada su stasale za udaju i udale se, tada se najmlađa sestra Fadila igrala sa krpicama jer je bila još mala i mlada. Vremenom i ona je stasala u lijepu plavojku djevojku i počela da zagleda momke, sebi ravne i naočite. Sudbina je valjda tako htjela da i četvrta, najmlađa sestra Fadila ode i uda se van Gračanice, za Doboiliju Bradarić Hajru, trgovca, koji je u naselju Seljanuša imao tetku – i tako su se vidjeli i upoznali. I oni su lijep život živjeli i još hvala Bogu žive. Izrodili su i othranili troje djece: kćer Amelu, sina Enisa, koji je hadžija, svaka mu čast, i kćer Enisu. Sve su to odrasli ljudi, imaju svoje porodice i dobro žive.

Pri kraju pisanja o našoj familiji i široj porodici Sarajlića, želim da istaknem još i

zapažanje o brojnosti jedne velike porodice kroz duge godine života u mjestu Gračanica, a i šire, poslije ženidbi i udaja braće i sestara koji su otišli u druga mjesta boravka i življenja. Od naša dva roditelja, oca Mustafe i majke Emine, ostalo je mnogobrojno potomstvo, naime, izrodili su i othranili osmero djece, četiri sina i četiri kćerke, od te djece, braće i sestara, rodilo se 42-je unuka i 11 praunuka, a sa zetovima i snahama – to je impozantan broj od 60 i nešto osoba. Istina je da je to veliko bogatstvo, svaka čast roditeljima i svim drugim porodicama i familiji.

Želim ukratko da opišem i naselje Seljanuša danas, Seljanušu koja je po mnogima i danas "vazdušna banja" – zdravo mjesto rada i življenja. Istina, mnogi ljudi su to davno zapazili i imali su svoje njive i šume u tom naselju. Bile su to porodice Salihefendići, Mulajusufovići, Kamarići, Šabići i drugi stanovnici opštine Gračanica. Tu su i starosjedioci Halilovići i Dedići – potomci prvih porodica koje su tu doselile. Sarajlići su, kako sam naveo, zbog školovanja ženske djece, odmah nakon Drugog svjetskog rata odselili nazad u Gračanicu.

Od Dedića, braća Omer i Mustafa postali su rudari rudnika Banovići. Nešto kasnije su se oženili i otiselili bliže mjestu rada, mislim u Tuzlu. Mustafa je vremenom postao rudarski tehničar, a Omer rudarski inženjer. Brat Suljo je ostao na poljoprivredi, a sestre Mina i Abida su se poudale.

Druga porodica, Halilovići, poslije starih roditelja, ostali su da žive na očevini, brat Zejno je ostao na zemljoradnji i bio je zapažen kao poljoprivrednik. Sada su njegova djeca Uzejr i drugi ostali da žive od poljoprivrede, kao i njihov otac, ali daleko savremenije i reklo bi se bolje. Brat Meho je kasnije, po ženidbi, odselio u naselje Potok Mahala i zajedno sa svojom djecom bavio se izradom plastike. Sestra Mina, isto, udala se za dobrog čovjeka, Ragiba Junuzovića. Žena Mina,

Seljanuška, i sada, u 90. godini života, živi u svojoj kući u Potok Mahali.

Danas stanovnici Seljanuše žive urbanim načinom života, daleko bolje i savremenije u odnosu na prijašnje stanje. Električna energija, struja, bolji put, nešto kasnije i vodovod, pitka voda, sve su to dobrobiti savremenog načina života. Život u naselju u potpunosti se izmijenio... Od prije, sa samo šest kuća, nakon 70 godina ima deset puta više – oko 60 kuća. To je danas Seljanuša – i sretno im bilo.

Pri kraju ovog pisanja, osjećam potrebu da spomenem i Odbrambeno-oslobodilački rat 1992. – 1995. godine. I sam sam bio učesnik rata, kao i mnogi, u logistici, u svojstvu "referenta odbrane i zaštite" u firmi "Jadrina" Gračanica... Radio sam koliko sam mogao jedno vrijeme i na izmještenim lokacijama. Neprijatelj nije znao ili nije htio da zna da se jedan narod ne može uništiti, posebno kada se bori za svoj život i svoju otadžbinu. Rat je bio neravnopravan, pošto su oni imali daleko više naoružanja i drugih sredstava. Uz velika stradanja i žrtve na kraju je ipak došlo do mira...

Na kraju želim reći da sam svjestan da sam u ovom opisivanju neke događaje i familije više, a neke manje naglasio. Nije to bilo namjerno, već stvar zaborava. Za sebe kažem često u šali, a više u zbilji, da sam ja, Avdo, Abdulah Sarajlić, sin Mustafe i majke Emine, a unuk Rašid hafiza i praunuk Abdulaha Sarajlića, koji je bio u svoje vrijeme, kažu, oko 12 puta na hadžu. Mislim da je to neprevaziđeno i svaka čast. Eto takvi su ljudi Sarajlići, dobri ljudi, a i prosječni – u Gradu Gračanica i šire.

Gračanica, decembar 2022. godine.

SUMMARY

A NOTE ON THE VILLAGE OF SELJANUŠA; ON GROWING UP THERE AND MY FAMILY

Editor's note: The manuscript that we are publishing in this issue of the "Gračanički glasnik" was written by Abdulah Avdo Sarajlić from Gračanica. He wrote it and sent it to the address of our editorial office, persuaded by a friend, as he points out in an accompanying letter, convinced that at least something of what he wrote will be interesting and useful to edit or publish. The fact that one of our fellow citizens in his old age decided to write down his memories of his growing up and of his family is already interesting in itself, but even more so is Avdo's desire to say more about Seljanuša, the suburban settlement near Gračanica where he spent a part of his childhood – as well as a place about which nothing has been written so far. We had the intention to further expand this manuscript with Avdo, to refine it and record some details, but at the time we started preparing this issue of the "Glasnik" we learned that Avdo Sarajlić passed away on the 13th of March 2023. Nevertheless, appreciating that the manuscript is interesting in many ways, we decided to prepare and publish it. Above all, this is a testimony on one branch of the Sarajlić family, an old and numerous Gračanica family, and this manuscript will certainly be useful for some future research on genealogy. Furthermore, the manuscript is also a memory of the former settlement Seljanuša and its old inhabitants, the first built houses there, etc. In the end, this is also a memoir of a representative of a generation that grew up in the time of socialism, a specific historical period that forms parts of our history, no matter how one experiences it or what view one has on it. While preparing the manuscript, we made only the most necessary proofreading and editing interventions, and in a few places we made minor shortenings of the text. All accompanying clarifications in the footnotes were given by a member of our editorial staff, mr. sc. Rusmir Djedović.